

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyriometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Bakalářská práce

2023

Smolková Jindra, DiS.

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce**

Charitativní a sociální práce

Jindra Smolková, DiS.

*Překážky úspěšné reintegrace klientek
azylového domu
Bakalářská práce*

vedoucí práce: PhDr. Mgr. Ivana Olecká, Ph.D.

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Rudné dne 6.4.2024

.....

Jindra Smolková, DiS

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Mgr. Ivaně Olecké, Ph.D., za cenné rady při psaní mé práce. Poděkování patří i mé rodině za trpělivost a podporu při studiu. Ráda bych vyjádřila své poděkování i mým spolužákům a přátelům.

Obsah

Úvod.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1 AZYLOVÉ DOMY.....	7
1.1 Legislativní zakotvení azylových domů.....	7
1.2 Důvody a příčiny pobytu v azylovém domě	8
1.3 Cíle azylových domů.....	9
2 METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE V AZYLOVÝCH DOMECH.....	11
2.1 Sociální poradenství	11
2.2 Krizová a sociální intervence	12
2.3 Případová práce	13
2.4 Individuální plánování.....	14
3 PŘEKÁŽKY ÚSPĚŠNÉ REINTEGRACE.....	16
4 SLUŽBY SOCIÁLNÍ PÉČE	18
4.1 Azylový dům pro matky s dětmi v Hamrech u Hlinska.....	18
4.2 Další možnosti azylového bydlení v Pardubickém kraji	20
4.3 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.....	22
4.4 Sociální bydlení.....	23
II. VÝZKUMNÁ ČÁST	26
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	26
5.1 Cíl výzkumu	26
5.1.1 Výzkumná otázka.....	26
5.2 Metoda výzkumu.....	26
5.3 Etické otázky výzkumu	27

5.4	Průběh výzkumu	28
5.4.1	Charakteristika výzkumného vzorku	29
6	PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	35
6.1	Kategorie „nedostatek finančních prostředků“	35
6.2	Kategorie „nezaměstnanost“	36
6.3	Kategorie „dluhy“	37
6.4	Kategorie „nedostupnost následného bydlení“	38
7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUSE	39
	ZÁVĚR.....	44
	Seznam použité literatury	46
	Seznam tabulek.....	49

Úvod

V bakalářské práci jsem se snažila navázat na svou práci absolventskou, kterou jsem pojala jako přehledovou studii na téma: „Důvody obtížné reintegrace klientek azylového domu“. Tentokrát jsem se touto problematikou zabývala z jiného pohledu.

V období, kdy se matka s dětmi nebo těhotná žena očekávající narození svého dítěte rozhodne pro pobyt v azylovém domě, má už za sebou špatnou životní zkušenost. Životní osudy klientek jsou různé, ale jednu věc mají společnou. Nemají na světě nikoho, kdo by jim nabídl pomocnou ruku. Ať už přicházejí z ulice, utíkají před nenávisť svého partnera nebo měli jen smůlu na svou rodinu, ve které vyrostly, všechny si zaslouží dostat šanci na nový a lepší život. Život, ve kterém budou dobré a sebevědomé matky, schopné postarat se o sebe a svou rodinu. Budou tak moci být svým dětem oporou v každé situaci a nenechat je spadnout až na samé dno, tak jak se to stalo jim samotným.

Téma mé bakalářské práce zní: „Překážky úspěšné reintegrace klientek azylového domu“. Vybrala jsem si ho z toho důvodu, že mě tato problematika dlouhodobě zajímá. Když jsem se s matkami z azylových domů začala setkávat při výkonu svého povolání, myslela jsem si, že to, že se k nám jejich děti cyklicky vrací do ordinace a s každým návratem je jich víc, je způsobeno tím, že jejich maminkám takový život svým způsobem vyhovuje. Ano, je pravdou, že některé ženy tráví v azylových domech celé roky. Ale dnes už vím, že jejich pohodlnost věci řešit je tím posledním důvodem proč zůstávají. Cílem mé práce nebylo jen zjistit důvody, ale hlavně se snažit pochopit proč zůstávají, co jim brání v tom odejít?

Práce je složena ze dvou částí, části teoretické a výzkumné. V teoretické části se zabývám tím, k čemu slouží azylové domy, proč se do nich klientky dostávají, jak se s nimi v průběhu pobytu pracuje, jaké jsou překážky brzkého odchodu a co by jim po úspěšném osamostatnění se mohlo pomoci v rámci navazující služby. Pro svou praktickou část jsem použila kvalitativní výzkum. Metodou polostrukturovaného rozhovoru jsem chtěla získat odpovědi na svou výzkumnou otázku, ale také pochopit souvislosti v životě klientek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 AZYLOVÉ DOMY

Azylové domy se řadí mezi služby sociální prevence a poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které se ocitli v nepříznivé sociální situaci, která je prokazatelně spojená se ztrátou bydlení. U osoby, která se ocitla v této situaci neexistuje jiná dostupná možnost, jak tuto situaci řešit pomocí běžných zdrojů a služeb. Potencionální klient je v situaci, kdy bydlení úplně ztratil nebo žije v nejistém či nevyhovujícím bydlení. S touto situací souvisí nedostatek nebo úplná absence finančních či jiných prostředků umožňujících si bydlení zajistit nebo udržet.

Služba azylových domů svou činností reaguje na další nepříznivé sociální situace, ve kterých se klient mohl ocitnout a souvisí se ztrátou bydlení. Mezi tyto situace se zejména řadí absence místa pro řešení a stabilizaci vlastní nepříznivé situace, která je provázená pocitem sníženého bezpečí a vlastního selhání. U klientů se často objevují přidružené problémy, které mohly zapříčinit nebo prohloubit nepříznivou situaci např. psychická onemocnění, závislosti, zdravotní problémy, ztráta zaměstnání, exekuce, ztráta rodinného zázemí, trestná činnost atd. (Modely sociálních služeb, 2020)

1.1 Legislativní zakotvení azylových domů

Podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, poskytují azylové domy pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené s potřebou dočasného stabilního a bezpečného bydlení. Služby poskytují stravu nebo pomoc při zajištění stravy, ubytování a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) Jako služba sociální prevence se snaží zabránit sociálnímu vyloučení inkriminovaných osob, konfliktu se společností, sociálně znevýhodněnému prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.

Služba je určena:

Osobám, které se ocitli v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Podle cílové skupiny jsou děleny na azylové domy pro muže, ženy, pro mladé do 26 let a pro matky s dětmi.

Azylové domy poskytují služby základní a fakultativní.

Mezi základní služby, které jsou garantované zákonem patří:

- Poskytování stravy nebo pomoc při zajišťování stravy
- Poskytnutí přechodného ubytování
- Pomoc při prosazování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- Poskytnutí bezplatného poradenství

Fakultativní služby se liší podle druhu zařízení a nabízí výchovné a vzdělávací aktivity, sociálně rehabilitační aktivizační činnosti a např. přístup na internet.

Dlouhodobé azylové bydlení se hodně podobá normálnímu způsobu bydlení, kdy má klient svobodu spojenou s odpovědností. Cílem azylového ubytování je vést klienty k samostatnosti a odpovědnosti za vlastní život. Ten, kdo se stane klientem azylového domu přejímá určitou míru odpovědnosti a plněním svých povinností se učí novým dovednostem, které jsou klíčové pro reintegraci (Schwarzová, 2005, s. 323-325).

Azylové domy pro matky s dětmi nejčastěji zajišťují neziskové organizace nebo církve. Matkám a jejich dětem je poskytováno ubytování včetně stravy či pomoci při jejím zajišťování. Sociální pracovníci dané služby pomáhají matkám v jejich tíživé životní situaci, jedná se zejména o pomoc při vyřizování rodinných a finančních záležitostí, při hledání návazného bydlení, zaměstnání atd. Součástí služeb jsou i různé programy na zvyšování rodičovských kompetencí, programy na zlepšení finanční gramotnosti, vedení domácnosti a vaření, předškolní výchova nebo výchova k mateřství. (Azylový dům – MPSV)

1.2 Důvody a příčiny pobytu v azylovém domě

Jak uvádí Pagáčová (2019) pobytu matek s dětmi v azylovém domě předchází mnoho událostí, které ve většině případů navazují jedna na druhou. Mezi ty zásadní patří:

- Rozpad rodiny jako důvod vedoucí k finančním problémům a následné ztrátě bydlení
- Nezaměstnanost a nedostatek finančních zdrojů
- Dlouho trvající chudoba
- Ztráta bydlení z mnoha různých příčin
- Dluhová problematika rodin

- Domácí násilí
- Závislost jednoho nebo obou partnerů a následný rozpad rodiny

Schwarzová (in Matoušek a kol.,2005) vidí jako hlavní příčinu vedoucí k přibývajícimu počtu osob bez domova neadekvátní politiku zaměstnanosti, nedostatek sociálních bytů a nevyhovující podporu znevýhodněných osob. Úhradu standardního nájemného si osoby s nízkým příjmem nemohou dovolit, následně se z nich stávají neplatiči a poté osoby bez přístřeší. Mnoho žen s dětmi, které se v azylových domech ocitají opakují zažitý vzorec chování, který převzali od své rodiny. Pilvovská (2020) ve své práci uvádí, že pouze 3 z 12 oslovených klientek azylového domu vyrůstali ve své biologické rodině. Ostatní žili s rodiči jen část dětství, vyrůstali v dětském domově nebo ve výchovných či diagnostických ústavech. Soužití rodiny ve společné domácnosti tedy pro spoustu žen nemohlo být modelem zažitým a naučeným v dětství.

Hetmánková (2013) je toho názoru, že ztráta domova je ve většině případů výsledkem kombinací více příčin jako je domácí a jiné formy násilí, chudoba, úmrtí dítěte nebo partnera, absence dostupného a bezpečného bydlení, věková a genderová diskriminace na trhu práce, drogová či alkoholová závislost, rodinná historie sociálního vyloučení a v poslední době stále narůstající psychiatrická onemocnění.

1.3 Cíle azylových domů

Azylové domy pro matky s dětmi jsou zařízení, která pomáhají matkám (či otcům) s dětmi, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci spojené se ztrátou bydlení. Tyto domy poskytují dočasné, bezpečné prostředí. Zároveň nabízí základní sociální poradenství a jejich cílem je také rozvoj schopností a dovedností důležitých v běžném životě. V modelu sociálních služeb azylových domů se uvádí, že cílem a výsledkem služeb azylových domů by měl být uspokojivý vývoj nebo vyřešení nepříznivé životní situace klientek. Dobrých výsledků je možné dosáhnout tehdy, pokud bude služba poskytována odborně, kvalitně, efektivně, profesionálně a bezpečně.

Za své cíle si azylové domy stanovují především:

- Stabilizaci situace klienta a jeho orientaci v nepříznivé situaci
- Zvýšení motivace klienta řešit svou situaci
- Získání kompetencí řešit svou situaci za pomoci vlastních a dostupných zdrojů
- Formování rodinných vztahů jako možných zdrojů

- Nalezení adekvátního bydlení

Jak se dále uvádí ve výše jmenovaném modelu, dalším parametrem toho, zda bylo dosaženo cíle a dobrého výsledku poskytování služby je i délka pobytu v azylovém domě. V maximální míře by pobyt neměl přesahovat 1 rok. (model sociálních služeb azylové domy)

2 METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE V AZYLOVÝCH DOMECH

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách uvádí, že mezi základní činnosti, které azylové domy nabízejí, patří poskytování stravy nebo pomoc při jejím zajištění, ubytování, podpora při uplatňování práv a oprávněných zájmů a pomoc při obstarávání osobních záležitostí. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách) Mezi další činnosti, se kterými se v azylových domech setkáváme, se řadí sociální poradenství, sociální intervence, krizová intervence, případová práce, individuální plánování a spolupráce azylových domů a dalšími pomáhajícími organizacemi ve prospěch klientek.

2.1 Sociální poradenství

Sociální poradenství se dělí na dva typy, základní a odborné.

Základní sociální poradenství dle Hartla (in Matoušek a kol., 2008) poskytuje klientovy informace o službách a možnostech, které mohou zmírnit nebo vyřešit jeho obtížnou situaci. Informace vyplývají ze systému sociální ochrany. Součástí základního poradenství je zprostředkování další pomoci pro klienta.

Odborné sociální poradenství definuje Hartl jako přímou pomoc lidem při řešení jejich sociálních problémů. Odborná pomoc je zaměřena na konkrétní pomoc a praktické řešení obtížné sociální situace člověka. Nejčastěji jde o situaci hmotné nebo sociální nouze, případně o souběh obou. (Hartl in Matoušek a kol., 2008, str.84) Hartl dále uvádí, že součástí odborného poradenství jsou i terapeutické činnosti, které jsou zaměřené na celou řadu situací v lidském životě. Jedná se např. o problémy manželské nebo partnerské, důsledků vyplývajících ze zdravotního postižení, osob páchajících trestnou činností a delikventních jedinců, drogových a dalších závislostí. Následná péče se dotýká osob, které odcházejí z různých ústavů a pěstounské péče. Terapeutické činnosti se zaměřují i na oblast životních krizí, rozvodových a porozvodových stavů. U dětí se odborné poradenství vztahuje k jejich zneužívání nebo hrubému zanedbávání péče. (Hartl, 2008, str. 84)

M. Scally a B. Hopson (1979) rozlišují šest typů pomoci:

- pomáhání jednoduchými věcnými informacemi např. při vyplňování formulářů
- pomáhání poskytnutím rady od odborníků jako jsou např. právníci či daňový poradci

- pomáhání prostřednictvím učení umožňuje získání znalostí a dovedností
- pomáhání prostřednictvím psychologického náhledu umožňuje pochopit problém a ukázat možná řešení
- pomáhání prostřednictvím přímé akce znamená, že pomáhající jedná za jinou osobu a vyřizuje něco, co nutně potřebuje např. půjčku, bydlení, jedná s úřady
- pomáhání vyvolané změnou systému znamená změnu nebo ovlivnění systému v oblastech, které jedinci způsobují potíže. Jedná se např. o organizační úpravy, změnu v předpisech atd. (dle Hartl, 2008, str.85)

Jak píše dále Hartl: „Pomáhat lidem znamená určit a objasnit problém tak, aby se člověk mohl sám rozhodnout, co s ním udělá. Poradenství je tedy jednou z cest, jak pomáhat lidem překonat jejich problémy, jak objasňovat jejich osobní cíle a jak jich dosahovat.“ (Hartl, 2008, str.85)

2.2 Krizová a sociální intervence

Sociální intervence v azylovém domě je součástí práce s matkami a jejich dětmi. Jsou navrženy tak, aby poskytly podporu a pomohly řešit klientkám jejich aktuální životní situaci. Levická uvádí, že běžná sociální intervence se používá u klientů, kde problém umožňuje poklidné řešení, sociální pracovník pracuje s klientkou v pravidelných setkáních na předem stanoveném plánu. (Levická, 2003, str.47)

V mnoha případech příchodu matek s dětmi do azylového domu předchází nějaká krizová situace, ve které se ocitli. Ať už je to útěk od agresivního partnera, rozpad rodiny, neutěšená finanční situace nebo ztráta domova z jiných příčin. Jak uvádí Lucká, obecně krize znamená vyvrcholení nějakého děje, který směřuje k nutné změně. Rozhoduje se o důsledcích pro budoucnost. Krizí se nazývá situace, kdy se mění navyklý způsob života, dostavuje se stav nerovnováhy, stresu a ohrožení. (Lucká, 2008, str. 119-120) Lucká píše: „Někteří lidé jsou ke krizím předurčeni svou přecitlivělostí, naivitou, rigiditou, egocentriem a egoismem. Opakovaně se v praxi potvrzuje, že pro zvládnutí aktuální krize jsou rozhodující zkušenosti člověka z minulých krizí. Čím lépe někdy dokázal ve zkoušce obstát, byl schopen najít řešení a východisko, tím více spoléhá na vlastní kapacitu. Pakliže měl v minulosti opakovanou zkušenost bezmoci a bezvýchodnosti, tím méně je schopen čelit dalšímu náporu.“ (Lucká, 2008, str.120)

Krizová intervence je pomocí pro osoby, které se ocitli v krizi a nedokáží jí řešit vlastními silami, využít vlastní potenciál, podporu okolí a dostupnosti služeb. Jak uvádí Lucká, krizová intervence je kratšího charakteru, kontakt nepřesahuje šest setkání. Zaměřuje se na překonání akutního problému, který s klientem řeší často i více odborníků. Psychologové, psychiatři, sociální pracovníci, lékaři, pedagogové a další. Součástí může být i právní konzultace. Pomoc by měla být okamžitá, snadno dosažitelná, kontinuální a s vydefinovanými cíli. Pozornost pomáhajícího se soustředí jen na některé akutní problémy, které často souvisejí s potřebou bezpečí. (Lucká, 2008)

V okamžiku, kdy je jisté, že si je klient vědom toho, co krizi způsobilo a získá náhled, pochopení a dokáže uvažovat o možnostech řešení v blízké budoucnosti může být krizová intervence ukončena. Součástí je jasně daná a srozumitelná dokumentace, kde je reflektováno, jak krizová intervence probíhala, jaký byl psychický stav klienta na začátku, jak dlouho krizový stav trval a jaké byly příčiny. Zaznamenává se, s jakými institucemi se spolupracovalo a jakých bylo dosaženo výsledků. (Špatenková, 2011)

2.3 Případová práce

Velmi často užívaným přístupem v sociální práci je zaměření na jednotlivý případ, na jedince. Obecně jde o způsob, jak věnovat soustředěnou pozornost člověku, kterému sociální službu poskytujeme. Sociální pracovník se musí velmi dobře orientovat v nabídkách a cílech jednotlivých institucí, které sociální služby poskytují, musí s nimi umět komunikovat a vědět, jak na ně klienty odkazovat. Zprostředkování potřebné služby je významným úkolem případové práce. Havránková uvádí, že pracovník se zabývá komplikovanými problémy klienta v celé jejich šíři, řeší potřebu odpovídajících příjmů, dostupného bydlení, zdravotní péče, sociální podpory, vhodného zaměstnání, rekvalifikačí atd. a klient sám se v komplikovaném systému může jen stěží orientovat. Jedinec si zaslouží péči, ale má schopnost se samostatně rozhodovat, určit si cíle a řídit své kroky. Může se samostatně rozhodnout, zda využije své možnosti nebo bude jen přežívat. Případová práce staví na síle jedince a úkolem pracovníka je povzbuzovat klienta k odvaze a sebedůvěře, pomáhá mu se orientovat v dané situaci a vyhodnocovat možná řešení. Důležité je pracovat s klientovou silou a schopností, nikoli s bezradností. Případová práce řeší takové problémy, které klienta omezují. Některé vycházejí z prostředí, ve kterém žije, další jsou mezilidské, zejména rodinné. (Havránková, 2008)

Aby se vytvořil dobrý vztah s klientem, ale i pro celou případovou práci je nezbytné zvládnout umění rozhovoru. Havránková píše o tom, že jde o to, aby se lidé, kteří spolu komunikují dobře pochopili, přijali, poskytl si navzájem zpětnou vazbu. Rozhovor v případové práci nám má pomoci objasnit, co klient potřebuje. A aby opravdu rozpoznal potřeby klienta musí se učit naslouchat, vnímat, co klient sděluje přímo i nepřímo. Jak uvádí Havránková (dle Sheafor, Horejsi, Horejsi, 1988) aktivní naslouchání je charakterizováno následujícími pravidly. Pracovník:

- Se soustředí na klienta, to, co klient říká, vnímá pozorněji než vlastní pocity a myšlenky
- Zaměřuje se na to, co klient cítí, co má v jeho sdělení zásadní význam víc než na doslovný význam toho, co říká
- Udržuje oční kontakt s klientem, je vnímavý k neverbálním signálům
- Pokládá objasňující otázky, aby upřesnil, co bylo řečeno
- Mluví, aby dosáhl lepšího porozumění ne aby dělal závěry
- Zrcadlí klientovi, jak pochopil jeho sdělení, klient dostává prostor sdělení upřesnit

Dalšími technikami používanými v rozhovoru s klientem je objasňování, parafrázování, shrnování, rekapitulace, kotvení a zhodnocení.

Havránková shrnuje případovou práci takto: „Sociální případová práce je propracovaná metoda pomáhající lidem, aby si pomohli sami. Ani nejodpovědnější a nejangažovanější sociální pracovník nikdy nedělá pro klienta to, co klient může pro sebe udělat sám. Případová práce má začínat tam, kde se klient právě nachází, akceptovat klienta takového, jaký je a snažit se do starých problémů vnášet nové porozumění, nabízet jiný úhel pohledu, novou perspektivu.“ (Havránková, 2008, str.80)

2.4 Individuální plánování

Individuální plánování je nedílnou součástí sociálních služeb. Již při jednání se zájemcem o poskytování služby a podpisem smlouvy se plánuje průběh poskytování sociální služby. Je to proces důležitý jak pro klienty, tak pro pracovníky. Individuální plán slouží jako návod jednotného přístupu všech zaměstnanců při plnění cílů spolupráce s určitým klientem. Rozlišujeme asistenční a rozvojové úkony. Asistenční úkony zabezpečují klientovi základní životní potřeby jako jídlo, pití a hygienu, pokud není schopen si toto vzhledem ke své nepříznivé situaci zajistit sám. Cílem rozvojových úkonů je, aby si klient osvojil znalosti a dovednosti, které bude využívat k řešení své nepříznivé situace.

Individuálnímu plánování se věnuje standard č. 5 a v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách se uvádí následující: „Poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni plánovat průběh poskytování sociální služby podle osobních cílů, potřeb a schopností osob, kterým poskytují sociální služby, vést písemné individuální záznamy o průběhu poskytování sociální služby a hodnotit průběh poskytování sociální služby za účasti těchto osob, je-li to možné s ohledem na jejich zdravotní stav a druh poskytované služby, nebo za účasti jejich zákonných zástupců nebo opatrovníků a zapisovat hodnocení a jeho výstupy do písemných individuálních záznamů.“ (zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

V zákoně o sociálních službách je také uvedeno, že rozsah a forma podpory a pomoci musí zachovávat lidskou důstojnost. Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb klientů, musí na ně působit aktivně, podporovat jejich samostatnost, motivovat je k činnostem, které nevedou k setrvávání nebo v prohlubování jejich nepříznivé situace a podporovat jejich sociální začleňování. (zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Individuální plánování má fáze sjednávání, upřesnění, realizace, hodnocení a v případě potřeby aktualizace. Nejdůležitější pro individuální plánování a následné vyhodnocení je určení cíle spolupráce. Cíl každé sociální služby je jiný, podle druhu nabízené služby, ale základem je, aby byl konkrétní, srozumitelný, reálný, dosažitelný a hodnotitelný. V individuálním plánu by měl být obsažen časový rámec (kdy, tzn. konkrétní doba a jak dlouho bude výkon trvat), místo určení, kde bude výkon probíhat, způsob poskytování, tedy popis toho, jak bude služba probíhat, co je úkolem klienta a pracovníka. Dále jsou specifikovány organizační záležitosti a opatření proti možným rizikům, které s poskytováním služby souvisí.

Poskytovatel sociální služby je povinen vést písemné záznamy o průběhu služby, které obsahují popis činností a aktivit sociální služby, včetně různých změn, které u klienta případně nastaly. Záznamy slouží jako nástroj pro hodnocení průběhu služby, ale i pro kontrolu kvality poskytování určité služby.

Výsledkem individuálního plánování je, že klientovi je poskytována taková služba, která odpovídá jeho přáním, potřebám, cílům, možnostem a schopnostem. Aktivity vedou k naplnění cílů spolupráce zaměřené na řešení jeho nepříznivé situace. (Individuální plánování, doporučený postup č. 3/2022)

3 PŘEKÁŽKY ÚSPĚŠNÉ REINTEGRACE

Je běžnou praxí, že velké množství klientek, které se ocitly v azylovém domě, kvůli ztrátě bydlení, využívá dlouhodobé a opakované pobyty v azylových domech jako náhradu stabilního bydlení. Při svém prvním pobytu v azylovém domě je velká část klientek motivována odejít co nejdříve do samostatného bydlení, ale při neúspěšných pokusech se osamostatnit na svou situaci rezignují a stávají se závislými na sociálním systému. Jejich finanční situace, kdy často žijí pouze z dávek sociální podpory, jim neumožňuje našetřit dostatek peněz na kauci nájemního bytu a ani ho financovat. Vzhledem k tomu, že přetrvává nedostatek následného bydlení pro tuto cílovou skupinu, putují často roky po azylových domech nebo navazují vztahy s nadějí, že azylový dům opustí. Klientky, které v azylovém domě vyrostly se do tohoto systému často vrací.

Přádová (2019) identifikovala syntézou studovaných textů faktory bránící úspěšné resocializaci. Mezi ty nejzásadnější řadí nedostupnost následného bydlení. Žalostný nedostatek sociálního, komunitního či tréninkového bydlení nutí klientky v setrvání v azylovém bydlení. Žít v komerčním sektoru je pro sociálně ohrožené jedince nedostupné, a pokud se podaří nějaký byt sehnat, nepřekonatelná bariéra je kauce na byt. (Přádová, 2019) Klientky se také často setkávají se stigmatizací od majitelů bytů, ať z důvodu svého původu, vysokému počtu dětí nebo z pouhého faktu, že přicházejí z azylového domu. Jako další bariéry reintegrace označila Přádová (2019) nezaměstnanost, nízké příjmy, dluhy a závislost klientek na sociálním systému. S nezaměstnaností úzce souvisí nízké vzdělání, které je dostačující pouze na nízkokvalifikované pozice za minimální mzdu. Jak uvádí Sedláčková (2011) sami ženy se základním a nízkým vzděláním vnímají pracovní trh jako problematický. Stále přetrvává stav, že zaměstnavatelé u žen očekávají častější absence a riziko odchodu na mateřskou dovolenou. S nedostatečným vzděláním se ženy stávají nezaměstnatelnými a pokud jsou evidované na úřadu práce, setrvávají tak dlouhé roky.

Další velice důležitou bariérou na cestě k samostatnosti je motivace klientek. Motivace se snižuje úměrně době, po kterou je osoba v tíživé situaci a počtu neúspěšných pokusů o resocializaci. Neúspěšné pokusy často souvisí i s nedostatkem návazných služeb po odchodu z azylového domu, které jsou prakticky nulové. Glumbíková (2016) uvádí, že klientky, které pobývají v azylovém domě dlouhodobě vnímají tento prostor jako bezpečné místo a mají strach odejít do samostatného bydlení.

To souvisí i se sníženou sebedůvěrou, závislosti na druhých, rostoucí a neustálé potřebě podpory a strachu z osamělosti. Snížená sebedůvěra je tedy sama o sobě překážkou reintegrace.

Mezi bariéry na cestě k samostatnosti tedy můžeme zařadit následující:

- Finanční problémy způsobené nízkými nebo žádnými příjmy, většina klientek je závislá na dávkách sociální podpory
- Dluhy
- Nezaměstnanost
- Nízké vzdělání
- Nedostatek dostupného bydlení
- Diskriminace
- Konkrétní problémy jednotlivých klientek jako zdravotní stav, psychické potíže, závislosti, vztahy s okolím a rodinou (Přádová 2019, Hanková 2016)

4 SLUŽBY SOCIÁLNÍ PÉČE

4.1 Azylový dům pro matky s dětmi v Hamrech u Hlinska

Azylový dům v Hamrech u Hlinska byl založen pod záštitou Obecně prospěšné společnosti Dlaň životu se sídlem v Ostravě, která vznikla z iniciativy nadačního fondu Betlém nenarozeným. (Dlaň životu).

Pobytová sociální služba pro těhotné ženy v tísni je v Hamrech u Hlinska poskytována od roku 2008, kdy měl azylový dům statut neveřejné adresy z důvodu ochrany těhotných žen s dětmi, které utíkaly před domácím násilím. V roce 2011 se tento statut zrušil a o službě se mohlo dozvědět více potřebných.

Obec Hamry leží nedaleko města Hlinska, kde jsou dostupné veškeré služby, které matky s dětmi potřebují jako mateřská a základní škola, dětský lékař i lékař pro dospělé, úřad práce atd. Azylový dům se nachází v klidné části obce. Je obklopen velkou zahradou, která se za pěkného počasí stává bezpečným útočištěm pro maminky, a hlavně jejich děti.

Kapacita azylového domu je nastavena pro sedm klientek, kapacita služby včetně dětí činí čtrnáct osob. Délka pobytu pro matky s dětmi je maximálně jeden rok, pokud přijde do azylového domu těhotná klientka doba pobytu se prodlužuje do doby, než dítě dosáhne jednoho roku věku. K prodloužení standardní doby pobytu dochází zcela výjimečně. Klientky jsou povinny hradit sociální službu, cena pro těhotné ženy činí 100/den, pro matky s dětmi je poplatek 90 korun a 40 korun za dítě, pokud má klientka více dětí, za každé další platí 20 korun. Každá z klientek má k dispozici vlastní pokoj, ke společnému setkávání slouží společenská místnost. V přízemí mají klientky plně vybavenou kuchyň, která disponuje uzamykatelnou skříňkou pro každou z klientek, prádelnu, místnost určenou pro kočárky a další potřeby pro děti.

Provoz azylového domu je zajištěn kvalifikovaným personálem, jehož součástí je vedoucí domu, sociální pracovník a pracovníci v sociálních službách. Externě v azylovém domě působí psycholog, arteterapeut, video trenér a lektori odborných přednášek.

Sociální služba vychází z poslání Obecně prospěšné společnosti Dlaň životu, kterým je poskytování pomoci těhotným ženám a matkám s dětmi, které se nachází v nepříznivé životní situaci spojené se

ztrátou bydlení. Hlavním cílem poskytované služby je pomoc se zajištěním navazujícího bydlení, pomoc k samostatnosti klientek v péči o dítě a ke zvládnutí běžných životních záležitostí bez podpory sociální služby. Naplňování hlavního cíle je dosahováno sociálním poradenstvím, nastavením dalších služeb v oblasti podpory rodiny, poskytnutí podpory v hospodaření s finančními prostředky, řešení dluhové situace a pomoc se zařazením na pracovní trh. Klientky jsou podporovány v samostatném vedení domácnosti a v budování mezilidských vztahů.

Těhotné ženy a matky s dětmi jsou zde vedeny k samostatnosti. Podpora spočívá v posilování schopností a dovedností matek v péči o dítě a jeho zdravý vývoj. V těhotenství může být nastávající matce zajištěna předporodní příprava, je jí nabídnuta možnost výběru porodnice a její návštěva. Pracovnice také pomáhají klientce s materiální přípravou na příchod miminka. Veškerá podpora je založena na individuální spolupráci s pracovníci v sociálních službách a s klíčovou pracovnící klientky.

Aby si klientky udržely ubytování v azylovém domě, musí plnit podmínky uvedené ve smlouvě o poskytování sociální služby jako je účast na individuálním plánování, motivace k řešení své nepříznivé situace a aktivní hledání navazujícího bydlení. Pokud se klientce z jakéhokoli důvodu nepodaří zajistit navazující bydlení, je jí poskytnuta podpora v zajištění jiných sociálních služeb. Klientka je motivována k tvorbě finančního plánu, který jí vede k vytváření finančních rezerv a úspor. V rámci projektu Cesta mateřstvím mají klientky možnost účastnit se přednášek ohledně finanční gramotnosti. Díky dalšímu projektu Začít znovu je klientkám nabídnuta možnost přivýdělku přímo v prostorách azylového domu, která spočívá např. v úklidu kuchyně nebo jiných činnostech. Klientky si tak mohou přivydělat formou dohody o provedení práce.

Klientky jsou dále podporovány v upevňování partnerských a rodinných vztahů možnostmi návštěv v azylovém domě a trávením volného času společně. Obyvatelkám azylového domu je k dispozici psycholog, se kterým mohou řešit své často nefunkční vztahy.

Do azylového domu často přicházejí klientky se specifickými potřebami, které vyplývají z událostí, kterými si prošly. Mnohé z nich si zažily týrání, užívaly návykové látky nebo pocházejí z rodin, kde byly zanedbávány a nemají zažité pozitivní vzorce chování. Azylový dům spolupracuje s dalšími službami, které klientkám pomáhají v různých oblastech jejich života. Do těchto služeb patří například Dětské centrum Veská, Laxus Pardubice, Centrum J. J. Pestalozzi Chrudim, Fokus Vysočina Hlinsko apod.

V azylovém domě se také uplatňuje spirituální přístup. Cílem tohoto přístupu je pomoci klientkám, aby znovu našly smysl života, uspořádaly si hodnoty a také dosáhly vnitřního uzdravení a odpuštění. (Fantová, 2020)

V rámci azylového domu probíhá několik projektů, jejichž úkolem je podpora klientek v jejich nelehké situaci.

Projekt Cesta mateřstvím:

Posláním projektu Cesta mateřstvím je rozvíjení rodičovských kompetencí matek/klientek azylového domu. Podporuje jejich seberozvoj a zvládání náročné životní situace. Cílem tohoto projektu je zajištění služeb odborníků (psychologů, terapeutů) ke spolupráci s klientkami.

Projekt Začít znovu:

Posláním projektu je zaměstnávání klientek azylového domu. Spočívá v možnosti nabídnout klientkám přivýdělek přímo v areálu azylového domu, tak, aby za práci nemusely nikam dojíždět, ale zároveň měly možnost získávat pracovní návyky a dovednosti, které by jim pomohly při pozdějším zařazení na pracovní trh.

Projekt Naděje:

Podporuje matky s dětmi po odchodu z azylového domu v oblasti vztahů, materiální podpory a duchovní podpory. Je založen na zájmu a motivaci klientek. (Dlaň životu, 2022)

4.2 Další možnosti azylového bydlení v Pardubickém kraji

Azylový dům pro matky s dětmi – Oblastní spolek Českého červeného kříže Svitavy

Tento azylový dům je určen pro:

- Matky s dětmi do 15 let
- Těhotné ženy do 18 let
- Matky a ženy od 18 let, které čekají na soudní rozhodnutí o přidělení dětí do péče

Počet lůžek 13, k dispozici jsou 4 pokoje.

Domov pro rodinu, z. s.- Moravská Třebová

Azylový dům je určen pro:

- Partnerské a manželské páry s dětmi
- Matky s dětmi
- Otce s dětmi
- Těhotné ženy od 28. týdne těhotenství

Počet lůžek 38, 8 bytových jednotek.

Cesta pro rodinu, z. ú. – Žamberk

Azylový dům je určený pro:

- Oběti domácího násilí
- Ženy s dětmi a těhotné ženy

Počet lůžek 32.

Obecně prospěšná společnost Dlaň životu – Hamry

Azylový dům je určený pro:

- Těhotné ženy
- Matky s dětmi do 7 let

Počet lůžek 14.

SKP – centrum, o. p. s. – Pardubice

Azylový dům je určený pro ženy a matky s dětmi.

Kapacita je 50 lůžek ve 24 pokojích a 7 bytových jednotkách.

SKP – centrum, o. p. s. – Vysoké Mýto

Azylový dům slouží ženám a matkám s dětmi.

Počet lůžek 20.

Centrum J. J. Pestalozziho, o. p. s. – Chrudim

Azylový dům je určený pro:

- Oběti domácího násilí
- Rodiny s dětmi
- Rodiny s nezletilými dětmi v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení

Počet lůžek 30. (Registr poskytovatelů sociálních služeb)

4.3 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Sociálně aktivizační služba (SAS) pro rodiny s dětmi je služba určená rodinám a jednotlivcům s dětmi do 18 let, kde se vyskytuje dlouhodobě nepříznivá sociální situace. Služba je poskytována převážně terénní formou. SAS je podpůrnou službou, prostřednictvím které se pomáhá se stabilizací nepříznivé sociální situace v rodině a získáváním potřebných rodičovských, ale i jiných kompetencí. Podporuje také rodiny s dětmi v pěstounské péči, kdy dítě zůstává v širší rodině. (Společnost pro ranou péči, z.s.).

Cílem sociálně aktivizační služby je zachování nebo obnovení funkce rodiny v jejím přirozeném prostředí. Při práci s rodinou se služba především zaměřuje na:

- Nalezení a posílení vnitřních zdrojů rodiny. Členové rodiny by měli aktivně spolupracovat při řešení své nepříznivé situace tak, aby v budoucnu dokázali své problémy řešit samostatně.
- Informovanost rodiny v potřebných oblastech.
- Rozvíjení rodičovských kompetencí
- Podporu rodiny při nástupu dětí do školy, prevenci záškoláctví, vytváření podmínek pro smysluplné trávení volného času, prevenci předčasného ukončování vzdělávání

Služba se věnuje zejména těm rodinám, kde se dlouhodobě vyskytují potíže s výchovou a péčí o děti, rodina usiluje o návrat odebraných dětí zpět do rodiny, potýká se s finančními problémy nebo s problémy spojenými s potížemi dětí ve škole. Dále spolupracuje s rodinami, kde se vyskytly patologické jevy jako trestná činnost, závislosti atd. Tyto rodiny také často řeší nevyhovující nebo nestabilní bydlení. Charakterizuje je absence někoho, kdo by se situací v rodině mohl pomoci,

nedostatek dovedností a vědomostí k řešení obtížné životní situace, příjem rodiny je závislý na sociálních dávkách, je zadlužená a její členové jsou dlouhodobě nezaměstnaní.

Principy sociálně aktivizační služby spočívají na dobrovolnosti služby (rodina může kdykoliv službu ukončit), respektu k jedinečnosti každé rodiny, podpoře k samostatnosti při řešení své situace. Zájem dítěte je vždy nadřazený. Služba je poskytována bez předsudků a bezplatně všem, kdo ji potřebují.
(Člověk v tísni)

4.4 Sociální bydlení

V ČR jsou deseti tisíce lidí, kterým hrozí ztráta bydlení, tisíce jsou jich bez domova. Ceny domů a bytů se stále zvyšují, stejně jako náklady na bydlení. Nájemné se zvyšuje neúměrně růstu platu. A ČR stále nemá kvalitní zákon o sociálním bydlení, který by mohl přispět k ukončování bytové nouze.
(Platforma pro sociální bydlení).

Podle MPSV je sociální bydlení forma pomoci pro rodiny a jednotlivce, kteří jsou ohroženi ztrátou bydlení nebo se v bytové nouzi již dlouhodobě nalézají. Z toho důvodu žijí v azylových domech, ubytovnách, nevyhovujících bytech nebo na ulici.

Třemi nepostradatelnými pilíři sociálního bydlení jsou:

1. Bydlení v bytě
2. Sociální práce
3. Systém sociálních dávek

Principy a strategická východiska sociálního bydlení jsou zaneseny do vládou schválené Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025. Experti identifikovali tyto stěžejní problémy:

- Vysoké výdaje za bydlení
- Nedostatek finančně dostupného bydlení
- Zvýšený počet seniorů a samoživitelů
- Roste nebezpečí sociální a prostorové segregace
- Nejednotnost výkladů a způsobů realizace sociálního bydlení
- Nedostatek relevantních dat o vyloučení z bydlení a bezdomovectví
- Neefektivní rozdělování a omezenost veřejných prostředků

- Nejasné stanovení povinností a odpovědnosti aktérů v sociálním bydlení

Sociální bydlení je stále velkým tématem, protože do dnešního dne nemá legislativní ukotvení a není vytvořen jednotný systém řešení bytové nouze. V projektu MPSV se uvádí tyto druhy bydlení pro osoby v bytové nouzi.

Dostupné bydlení je určeno pro obyvatele, kteří mají dostatečné kompetence k samostatnému bydlení, nepotřebují podporu ve formě sociální práce, ale nachází se v bytové nouzi z důvodu nižších příjmů či diskriminace na trhu s bydlením.

Sociální bydlení je podkategorií dostupného bydlení a je určeno pro finančně nejslabší skupiny obyvatel v bytové nouzi. Součástí tohoto bydlení je poskytování sociální práce.

Krizové bydlení představuje rychlý nástroj pomoci pro občany, kteří se ocitli v krizových situacích spojených se ztrátou bydlení jako např. azylové domy. Jde o krátkodobé formy ubytování s poskytováním intenzivní sociální práce.

Způsoby řešení bytové nouze představuje i prostupné bydlení (Housing Ready) nebo přímé bydlení v bytech (Housing Led), kdy v ČR je nejznámějším přístupem Bydlení především (Housing First).

Housing Ready

Systém prostupného bydlení představuje hierarchicky uspořádaný systém různých forem sociálního bydlení. Jednotlivé stupně se liší režimem, typem smlouvy, podmínkami přidělení i komfortem ubytování. Současně s ubytováním je poskytována sociální práce. Podmínkou fungování celého systému je role prostředníka mezi pronajímateli a nájemníky. Tuto roli většinou zastávají neziskové organizace.

Základní principy fungování systému jsou:

- Systém je zásluhový, individualizovaný a motivující
- Nemusí se nutně projít všemi stupni
- Je propustný obousměrně
- Nevyžaduje výstavbu nových bytů, využívá se kapacita již existujících bytů.

Formy sociálního bydlení propojené do celkového systému:

- Krizové ubytování (azylové domy, ubytovny)

- Tréninkové bydlení je určeno pro rodiny nebo jednotlivce, kteří mají předpoklady k tomu, aby si udrželi samostatné bydlení, ale je nutné formou sociální práce posílit kompetence a návyky
- Dlouhodobé sociální bydlení (Snopek, 2012)

Housing First

V rámci Housing First je bydlení poskytováno jako první. S podporou sociální práce se potom lidé v nepříznivé sociální situaci mohou zaměřit na řešení problému. U tohoto přístupu se pracuje s principem potřeby namísto principu zásluhovosti.

Základní principy přístupu jsou:

- Rychlý přístup k bydlení bez přípravy
- Možnost volby a kontroly
- Bydlení a podpůrné služby jsou oddělené, dobrovolné
- Přístup je zaměřený na zotavování
- Podpora je poskytována dlouhodobě podle potřeb klientů (Platforma pro sociální bydlení)

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Praktická část mé bakalářské práce navazuje na část teoretickou, kde jsem se zabývala důvody pobytu matek s dětmi v azylovém domě, sociální prací s nimi a bariérami na cestě k samostatnému životu. Můj výzkum má za úkol porozumět tomu, proč je pro klientky návrat do běžného života tak obtížný a co považují za největší překážky.

V dnešní době se azylové domy stávají jediným možným útočištěm pro matky s dětmi, které se dostanou do nepříznivé životní situace z důvodu neřešitelných finančních problémů a s nimi související ztráty bydlení nebo nemožnosti si bydlení obstarat. Dalším nejčastějším důvodem pobytu v azylovém domě je útěk před domácím násilím.

5.1 Cíl výzkumu

Na základě kvalitativního výzkumu se budu snažit porozumět překážkám úspěšné reintegrace klientek azylového domu a jejich opakovaným pobytům v zařízeních sociální péče. Porozumění bariérám znovu začlenění klientek azylových domů zpět do společnosti by mohlo pomoci k určení priorit sociální práce s klientkami.

5.1.1 Výzkumná otázka

Zjistit, jaké překážky a okolnosti ovlivňují úspěšnou reintegraci klientek azylového domu zpět do běžného života?

5.2 Metoda výzkumu

V tomto případě jsem zvolila kvalitativní výzkum. Prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru a použitím vhodných otázek se pokusím porozumět obavám a překážkám, které klientky vedou k tomu, že dlouhodobě setrvávají v zařízeních sociální péče.

Jak píše Hendl: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textu, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (cit. dle Creswell 1998, str.12)

V kvalitativním výzkumu, jak uvádí Hendl (2005, str.50) si výzkumník zvolí téma a otázky, jeho činnost probíhá v terénu a trvá delší časové období. Vyhledává a vyhodnocuje informace, poznává nové lidi. V průběhu výzkumu je získáno mnoho informací od malého vzorku oslovených jedinců, výzkumník se snaží jít do hloubky a porozumět tak fenoménu, který je předmětem jeho zájmu. Hlavním úkolem výzkumníka je snažit se objasnit, jak lidé jednají v určitém prostředí nebo situaci, jak chápou, co se děje a proč jednají tak, jak jednají. (Hendl, 2005, str. 52)

Disman definuje kvalitativní výzkum jako nenumerné šetření a interpretaci sociální reality, jehož cílem je vytváření nových teorií a hypotéz. (Disman, 2000, str. 285)

Jednou z metod získávání dat v kvalitativním výzkumu je rozhovor (interview), kdy výzkumník pokládá otázky a naslouchá vyprávění respondenta. Často používané je polostrukturované dotazování pomocí otevřených otázek, kdy je daná určitá osnova, ale získávání informací je velmi pružné (Hendl, 2005, str. 164).

K analýze dat byla použita tematická analýza. Výsledkem tematické analýzy je určení a popis několika témat (Řiháček et al., 2013, s.45). Jandourek k tematické analýze píše toto: „Tematická analýza je kvalitativní metodou, studuje znaky a symboly a hledá významy skryté pod povrchem.“ (Jandourek, 2008, s. 47). Dále uvádí, že k nedostatkům této metody patří, že o významu textu máme jen domněnky a každý výzkumník může dojít k jinému závěru (Jandourek, 2008, s. 48).

5.3 Etické otázky výzkumu

Ve společenskovědním výzkumu hrají etické otázky důležitou roli. Hendl (2005, str. 155) definuje tyto zásady:

- Získání informovaného souhlasu od zkoumané osoby. Před započítím výzkumu musí být jedinec plně informovaný o tom, jak a za jakým účelem bude výzkum probíhat.
- Aktivní souhlas dává jedinec podpisem dokumentu, pasivní souhlas podpis nevyžaduje.
- Účastníci výzkumu mohou kdykoliv ukončit svou účast v projektu.

- Je zachovávána anonymita účastníků výzkumu.

5.4 Průběh výzkumu

O tom, že budu realizovat svůj výzkum v azylovém domě v Hamrech jsem se rozhodla v době, kdy jsem v tomto zařízení byla na povinné praxi v rámci svého studia. Problematika pobytů matek s dětmi v azylových domech mě zajímá dlouhodobě, s klientkami těchto zařízení jsem se setkávala již v minulosti při výkonu svého povolání zdravotní sestry v dětské ambulanci.

V azylovém domě v Hamrech jsem pobývala v době od prosince 2021 do ledna 2022. V té době jsem měla možnost poznat každodenní život klientek, nahlédnout do dokumentace a zúčastnit se práce s nimi. Vedoucí azylového domu jsem požádala o možnost provést v tomto zařízení výzkumné rozhovory s klientkami, které s tím budou souhlasit.

Samotné rozhovory probíhaly na jaře 2022. S klientkami jsem hovořila přímo v prostředí azylového domu, ve společenské místnosti, kde jsme měli na rozhovor klid a příjemné prostředí. O mé návštěvě věděly vždy dopředu od sociální pracovnice a rozhovoru se účastnily dobrovolně. Každé z oslovených žen jsem prvně vysvětlila, k jakému účelu bude rozhovor sloužit, že bude naprosto anonymní a v kterékoli fázi rozhovor mohou ukončit. Pro lepší zpracování dat jsem požádala klientky o možnost rozhovor nahrávat. Souhlas jsem získala pouze od tří klientek. Zbýlých pět rozhovorů jsem si zapisovala. Klientkám jsem nabídla možnost si záznam poslechnout nebo přečíst a případně opravit nebo doplnit, žádná z oslovených tuto možnost nevyužila.

Snažila jsem se k rozhovoru volit spíše jednoduchou formu otázek tak, aby je všechny klientky dobře pochopily a byly pro ně srozumitelné.

Otázky pro respondentky:

1. Kolik je vám let?
2. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
3. Toto je váš první nebo opakovaný pobyt v azylovém domě?
4. Jaké okolnosti vás sem přivedly?
5. Jak jste tu dlouho?
6. Jak vnímáte svůj pobyt tady?

7. Co děláte proto, abyste se co nejdříve mohla vrátit zpět ke svému běžnému životu na který jste byla zvyklá?
8. Co vnímáte jako největší problém a překážku odchodu z azylového domu?
9. Je někdo, kdo by vás mohl po odchodu podpořit?
10. Jaké máte vztahy s rodinou?
11. Jaké jsou vaše plány do budoucna, chystáte se do zaměstnání nebo si třeba chcete doplnit vzdělání?

5.4.1 Charakteristika výzkumného vzorku

V rámci kvalitativního výzkumu jsem oslovila osm participantek. Podmínkou výběru byl pobyt v azylovém domě a ochota podělit se o svůj příběh. Použila jsem metodu polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, tak abych se v případě potřeby nebo nepochopení mohla doptávat. Jména všech participantek jsou anonymizované. Ve své práci je označuji jako participantky.

	Particip. č. 1	Particip. č. 2	Particip. č. 3	Particip. č. 4	Particip. č. 5	Particip. č. 6	Particip. č. 7	Particip. č. 8
věk	37 let	33 let	34 let	45 let	48 let	20 let	39 let	25 let
vzdělání	Odborné učiliště	základní	Střední maturita	základní	základní	základní	Odborné učiliště	základní
Délka pobytu	4. měsíce	1. měsíc	5. měsíců	8. měsíců	9. měsíců	3. měsíce	3 a ½ měsíce	9. měsíců
Opakov. pobyt	ano	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne
Důvod pobytu	Ztráta bydlení	Ztráta bydlení	Domáci násilí	Ztráta bydlení	Ztráta bydlení	Ztráta bydlení	Ztráta bydlení	Ztráta bydlení

Tabulka č.1 – charakteristika participantek

Participantka 1.

Žena, 37 let, odborné učiliště. Do azylového domu přišla z Prahy, kde jí jako těhotnou ženu žijící na ulici oslovila sociální pracovnice a pomohla najít krizové ubytování. Z minulého vztahu má dceru, která žije v pěstounské péči, nejsou spolu v kontaktu. Rodina respondentky žije v Anglii, nestýkají se dlouhodobě. Dokud měla participantka ještě mobilní telefon sledovala matku alespoň na facebooku. Podle jejích slov jí maminka hodně chybí, chtěla by si našetřit nějaké peníze a navštívit jí. Neviděly se sedm let. Tento pobyt v azylovém domě je opakovaný, v minulosti žila v několika dalších, jejich počtem si není úplně jistá. Do azylového domu se dostala jako těhotná, o své nenarozené dítě ale přišla. Poté strávila šest týdnů v nemocnici, kde byla v péči psychologa. Nyní je zpět v azylovém domě pro matky s dětmi a je si vědoma toho, že ho bude muset opustit. Uvádí, že se cítí dobře, ale náš rozhovor se stále stáčí směrem k nenarozenému dítěti a otázkám proč se to muselo stát. Participantka má podanou žádost na byt, ale raději by odešla do nějakého azylového domu pro ženy. Nabízí se i možnost využít služeb azylového domu, který je spirituálně zaměřený.

Finanční prostředky považuje participantka pouze za prostředek, jak se dostat k jídlu. Zaměstnání má spojené s potřebou vydělat peníze, aby se mohla o někoho starat, jinak jí to nedává smysl. V minulosti nepracovala, nikdy neměla ani své bydlení. Do budoucna by si přála mít dítě a přítele. Ráda by si našla zaměstnání, aby nebyla pořád sama a jednu místnost pro sebe.

Participantka 2.

Žena, 33 let, základní vzdělání. Jedná se o její první pobyt v azylovém domě, kam nastoupila ve vysokém stupni těhotenství, když jí přítel vyhodil na ulici. Má další dvě děti, o které se stará její matka. Pobyt v azylovém domě vnímá jako nutné zlo, dočasný způsob bydlení, než se dítě narodí. Potom tu plánuje nějakou dobu zůstat a jak to bude možné, odstěhovat se blíž k rodině. Kde a jak bude bydlet neví, asi v dalším azylovém domě, protože s rodinou žít nemůže. Matka má malý byt, kde kromě jejích dětí žije i její bratr. Participantku nechce přijmout zpět ani kvůli nevyřešené minulosti.

S bývalým přítelem nekomunikuje, společnou budoucnost rezolutně vylučuje. Peníze nemá našetřené žádné, nyní budou žít z mateřské, později z rodičovského příspěvku a z alimentů. Díky pobytu v azylovém domě začala za podpory sociální pracovnice vyřizovat insolvenční. Participantka

v minulosti pracovala jako realitní makléřka a ráda by se k této práci časem vrátila. Jako svůj největší problém vidí dluh u nebankovních společností ve výši zhruba 250 tisíc a jen malou šanci to splatit. V současné době se chce soustředit na porod a co bude dál se pozná. Doufá v to, že až si vyřeší své problémy z minulosti matka jí určitě pomůže začít znovu.

Participantka 3.

Žena, 37 let, úplné střední vzdělání s maturitou. 2 děti. První pobyt v azylovém domě. S dětmi musela narychlo opustit dům, když ji přítel napadl. Domácí násilí se u nich vyskytovalo opakovaně, vždy mělo souvislost s přítelovým užíváním drog. V azylovém domě je 5 měsíců. Cítí tady pocit bezpečí, má klid na řešení svých akutních záležitostí. Momentálně se soustředí na to, aby jí soud svěřil děti do výhradní péče, vyřešil se společný majetek a měla základ k tomu začít znovu.

S přítelem je v kontaktu, navštěvuje děti v azylovém domě nebo děti jezdí na víkend za ním. Jsou schopni spolu komunikovat, někdy tráví participantka s dětmi a s přítelem společný víkend. Sama ale připouští, že pro děti to není dobré, mají ve všem zmatek a dává jim i přítelovi naději společné budoucnosti, kterou ale nemá v plánu. Rodina participantky i přítelovi rodiče se zajímají o to, jak se mají. Má v nich psychickou oporu, ale finančně ani jinak je podporovat nemohou. Jak participantka uvedla, otec má malý byt a bratr vlastní život, bydlí skoro sto kilometrů daleko. O návratu nepřemýšlí, chtěla by někde daleko začít znovu.

Participantka 4.

Žena, 45 let, základní vzdělání (ukončených 8 let). 6 dětí, 4 žijí s participantkou v azylovém domě, 2 jsou umístěny v náhradní péči. První pobyt v azylovém domě, je tu 8 měsíců. Od majitele dostali výpověď z bytu a nedokázali najít jiné vhodné bydlení. Participantka je na mateřské dovolené, její manžel nepracuje a pobírá jen dávky hmotné nouze. Rodinu s tolika dětmi ani nechtějí nikde ubytovat. Svůj pobyt v azylovém domě nevnímá participantka dobře, stýská se jí po odebraných dětech. S pracovníky azylového domu má časté konflikty kvůli hlučnosti a nevhodnému chování dětí, které žijí s ní. Podle sociálních pracovníků své děti nezvládá, ona to ale vnímá jinak. Vadí jí stísněné prostory azylového domu a přísný řád. Je si ale vědoma, že tu musí zůstat, protože nemají kam jít.

Participantka si myslí, že všechno je jen o penězích, proto v první řadě řeší finanční situaci. Na úřadu práce mají podanou žádost o mimořádnou okamžitou pomoc, aby tímto příspěvkem mohli řešit kauci na byt. Manžel si hledá zaměstnání, ale z důvodu nedostatku praxe a dovedností se mu nedaří práci najít. Překážky k odchodu z azylového domu nevidí žádné, naopak je přesvědčená o tom, že až seženou bydlení a opustí azylový dům uleví se jim, protože budou všichni spolu bez kontrol a řádu. Po odchodu spoléhá na pomoc manžela a sestry, která žije v Anglii a slíbila finanční výpomoc. Plánuje najít si brigádu, aby při zaměstnání zvládla i péči o rodinu.

Participantka 5.

Žena, 48 let, základní vzdělání (ukončených 8 let), první pobyt v azylovém. Před nástupem do azylového domu neměla participantka vhodné podmínky k výchově svých 3 dětí, z důvodu neplacení nájemného dostala výpověď z bytu a děti jí byly odebrány. Nějakou dobu pobývala v charitních zařízeních, spala po noclehárnách. Pracovnice Charity jí pomohly s nalezením azylového domu pro matky s dětmi a děti jí byly svěřeny zpět do péče. V azylovém domě žijí 9 měsíců.

Pobyt v azylovém domě jí není příjemný, nejvíce jí vadí, že musí neustále chodit na nějaké pohovory se sociálními pracovníky, které zajímají věci, do kterých jim nic není. Pobyt se jí zdá nekonečný, čeká jen na to, jestli se podaří najít pro ni vhodné bydlení, nejraději by chtěla být od sociálky.

Pravidelně chodí na úřad práce, odkud jí posílají na různé pohovory. Vzhledem k tomu, že je Romka, má ale pocit, že jí všude odmítají už tohoto důvodu. Jako největší problém vnímá, že nemá peníze. Podle jejího názoru stát dává málo peněz těm, kdo mají malé děti. Pokud se jí někdy podaří azylový dům opustit, spoléhá na podporu své velké rodiny. Otec s přítelkyní žije v Anglii, tady má pět sester a dva bratry. Doufá, že jí někdo pomůže najít práci a ani na děti nezůstane sama.

Participantka 6.

Žena, 20 let, ukončené základní vzdělání. První pobyt v azylovém domě. V 18 letech musela opustit dětský domov, ve kterém vyrůstala. Ocitla se na ulici a nějakou dobu také žila ve squatu. Tam potkala svého přítele, který žil také dlouhodobě na ulici. Po krátké známosti s ním otěhotněla. Ve vysokém stupni těhotenství se díky pomoci streetworkerů dostala do azylového domu, kde je nyní třetím měsícem.

Líbí se jí tady, vnímá to jako šanci na nový začátek normálního života. Učí se, jak pečovat o dítě, vařit, prát a dělat běžné věci, včetně péče o sebe. V dětském domově dostávali všechno připravené, myslí si, že se tam vůbec nic nenaučila. Ve svém životě by se ráda dostala někam dál, ale zatím je vděčná za možnost být tady a za pomoci pracovníků se všechno naučit. Přítel začal chodit do zaměstnání a šetří peníze na garsonku. On je její jedinou oporou a spoléhá na jeho pomoc. Své rodiče nezná a jiné příbuzné nemá. Strach má pouze z toho, že bez pomoci sociálních pracovníků nic nezvládne. Vzhledem k tomu, že dceři participantky jsou teprve dva měsíce nemá zatím žádné plány do budoucna. Co bude dál se uvidí časem.

Participantka 7.

Žena, 39 let, vyučená. První pobyt v azylovém domě. Participantka se do azylového domu dostala poté, co se museli vystěhovat z nájemního bytu. Asi před rokem zjistila, že její manžel, který byl se synem na mateřské dovolené, je uživatelem drog. S drogami měl zkušenost již v době, kdy se seznámili. Ještě před otěhotněním prošel manžel odvykací léčbou. Po narození syna se zdálo být všechno v pořádku. Až v nedávné době participantka objevila v koši nezaplacené účty za služby a zjistila, že její manžel utrácí většinu peněz za drogy pro sebe a svého kamaráda z mládí. Vzhledem k tomu, že chtěla, aby manželství dále fungovalo, našla si noční brigádu a pokusila se zachránit alespoň bydlení. Uvěřila manželovi, že přestal drogy užívat, ale ten z užívání drog přešel pouze na alkohol. Z mnoha souvisejících důvodů přišla respondentka o stálé zaměstnání a příjem z brigády nestačil na pokrytí nájmu a dalších výdajů. Z bytu se museli vystěhovat. V této situaci požádala na úřadě o pomoc.

V azylovém domě je přes tři měsíce. Dokázala se tu uklidnit a je vděčná za pomoc všem, kdo jí v této situaci pomohli. Nejvíce si váží toho, že na všechno nezůstala sama. Za dobu pobytu v azylovém domě si dokázala najít nové zaměstnání, syn začal chodit do školky. Manžel je znovu na léčení, ale vztah s ním obnovit nechce, už mu nevěří. S pomocí sociální pracovníce řeší dluhy a snaží se najít nové bydlení pro sebe a pro syna. Vzhledem k výši dluhů to ale není snadné.

Na cestě zpět k normálnímu životu se snaží nevnímat překážky. Rodiče už nemá, ale na dálku jí podporuje její sestra, která ji chápe a je jí oporou. Také jí hodně pomohli pracovníci OSPOD. Je přesvědčená o tom, že v případě potřeby by pomohli znovu. Jejím přáním do budoucna je najít si lépe ohodnocenou práci, rozvést se s manželem a získat syna do své péče.

Participantka 8.

Žena, 25 let, ukončené základní vzdělání. První pobyt v azylovém domě. Participantka žila dlouho u svých rodičů, kteří ji po všech stránkách podporovali. Ve 23 letech se dostala do výkonu trestu odnětí svobody na osm měsíců z důvodu zpronevěry. Po návratu z vězení byly rodinné vztahy v troskách a rodiče ji odmítli přijmout zpět. Zůstala žít na ulici, kde se seznámila se svým přítelem. Krátce po seznámení otěhotněla a v sedmém měsíci těhotenství se dostala do azylového domu. Zde žije 9 měsíců. Vnímá to jako velkou šanci, kterou nechce promarnit. Je si vědoma toho, že kdyby zůstala žít na ulici, o dítě by určitě přišla. Je zde spokojená, protože je v bezpečí, život na ulici nebyl jednoduchý. Váží si toho, že žije v čistotě, a hlavně se svým dítětem.

Návrat do běžného života ji děsí, neví, kam by se měla vrátit, kam by měla jít. S rodiči není od návratu z vězení v kontaktu, přítel ji před měsícem opustil. Čeká, jestli se s pomocí sociální pracovnice podaří najít vhodné bydlení. Neví, co jiného dělat s malým dítětem. Po odchodu z azylového domu zůstane sama, bez práce, bez peněz. Nemá nikoho, kdo by jí pomohl. Jediná osoba, kterou má je sestra matky. Občas se vídají. Dá participantce nějaké drobné a dítěti koupí nějaké oblečení nebo pleny. Sama ale žije z dávek sociální pomoci a více jí nabídnout nemůže. Jak se smíchem dodává, jediným východiskem do budoucna je vdát se za bohatého ženicha.

6 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Výsledky práce prezentuji ve čtyřech kategoriích, které byly výsledkem procesu tématické analýzy. Tyto kategorie jsem definovala jako: Nedostatek finančních prostředků, nezaměstnanost, dluhy a nedostupnost následného bydlení. Jmenované kategorie představují překážky úspěšné reintegrace.

6.1 Kategorie „nedostatek finančních prostředků“

Nedostatek finančních prostředků je jedním z hlavních důvodů, proč se matky s dětmi ocitají v azylových domech. Do finanční tísně se často dostávají po rozpadu rodinných a partnerských vztahů, ženy jsou nuceny opustit své domovy, které sdílely s partnery, manžely nebo rodiči. Většina z nich je doma s dětmi na rodičovské dovolené a v okamžiku rozpadu vztahu jsou závislé pouze na dávkách státní sociální podpory. V mnoha případech přicházejí do azylových domů zcela bez prostředků a o sociální dávky žádají až za pomoci sociálních pracovníků.

Participantky 1,2 před nástupem do azylového domu ukončily své vztahy a ocitly se v situaci, kdy byly nuceny opustit své domovy. Participantka č.1 uvedla: *„Bydlela jsem v Praze u přítele. Tam to nevyšlo, vyhodil mě a neměla jsem kam jít, tak jsem žila chvíli na ulici se známýma.“* Taktéž participantka č. 2 uvádí nevydařený vztah, který nevyšel, a navíc se zkomplikoval těhotenstvím: *„Bydlela jsem sama v Ostravě ve svém bytě, otěhotněla jsem a přítel mě vyhodil.“* Participantku č. 3 přivedl do azylového domu útěk před agresivním přítelem, od kterého odešla narychlo i s malými dětmi. V okamžiku se ocitla bez finančních prostředků a jistot, které měla. *„Přítel byl problém, bylo u nás domácí násilí a drogy a tak... Tak jsme teď tady, než se to vyřeší.“* Častým důvodem k vyhledání azylového domu je výpověď z bytu ze strany pronajímatele. Nájemníci se ocitnou v situaci, kdy nadále nejsou schopni hradit nájemné a dluhy splácejí ještě dlouho poté, co byt museli opustit. Participantka č. 4 má s tímto zkušenost. *„V době, kdy jsem byla na mateřské dovolené nám dal majitel výpověď z pronájmu a nedokázali jsme s manželem najít během 2 měsíců jiný bydlení. Nikde nás nechtějí s tolika dětma. Máme spolu 6 dětí. Manžel nepracuje, pobírá dávku hmotné nouze.“* Není výjimkou, že po ztrátě bydlení dojde i k dočasnému odebrání dětí, pokud matka nemá vhodné podmínky pro jejich výchovu. *„Neměla jsem dobré podmínky pro život mých 3 dětí.“* Vypráví participantka č. 5. *„Navíc majitel bytu mi řekl, že končí pronájem, na kterým mám dluhy doteď. OSPOD mi odebral děti a dal je do Klokánku.“*

Nedostatek finančních prostředků v rodinách však není důsledkem pouze rozpadu vztahů. Bez prostředků se matky ocitají i vinou svého stávajícího partnera, který propadne nějaké závislosti. Svě o tom ví participantka č. 7. Až pozdě zjistila, že její manžel propadl drogám. „*Před rokem jsem zjistila, že manžel užívá nepravdělně pervitin. Ted' většina peněz, které jsem vydělala pro rodinu, šla na drogy pro něj a jeho kamaráda.*“ Situace došla tak daleko, že participantka přišla o zaměstnání, následně o bydlení a azylový dům byl jediná možnost pomoci. Do finanční tísně se dostaly i participantky č. 6 a 8, kdy participantka č. 6 musela opustit dětský domov. „*V 18 letech jsem musela odejít z děčáku, skončila jsem na ulici, bydlela ve squatu. Tam jsem našla přítele a otěhotněla.*“ Podobný příběh vyprávěla i participantka č. 8. „*Ve 23 letech jsem šla do výkonu trestu, do vězení za zpronevěru na 8 měsíců. Když mě pustili, domů jsem nesměla a zůstala na ulici. Otěhotněla jsem.*“

Sami participantky vnímají velmi špatnou finanční situaci jako jednu z největších překážek při návratu do běžného života. Při svém pobytu v azylovém domě nejsou schopné našetřit takové množství peněz, které by jim umožňovalo přechod do samostatného bydlení a jeho dlouhodobé financování. 6 z 8 participantek si nedostatek finančních prostředků velmi dobře uvědomuje. Pobyt s dětmi na mateřské dovolené jim neumožňuje skoro žádný přívýdělek a z peněz, které dostanou sotva uhradí náklady na bydlení v azylovém domě. Zbude jim sotva na uspokojení potřeb pro sebe a děti. Pokud už matky mají děti, které dosáhly školkového věku a mohly by jít pracovat, najednou narážejí na další problém.

6.2 Kategorie „nezaměstnanost“

Jako související kategorie, která navazuje na kategorii „nedostatek finančních prostředků“ je problém nezaměstnanosti. Hledání zaměstnání řeší při pobytu v azylovém domě prioritně matky dětí, které již mohou navštěvovat mateřskou školkou, a tudíž mají prostor a možnost začít hledat zaměstnání. Mezi participantkami, které jsem v rámci výzkumu oslovila, byly pouze tři, které v té době nebyly na mateřské dovolené. Participantka č. 1 přišla o své nenarozené dítě a čekal jí odchod do azylového domu pro ženy a možnost a nutnost hledat si zaměstnání. „*Rozumím tomu, jak si mám šetřit i vím, že bych šla do práce. Vařit umím, to zvládnu. Sama tam být nemůžu, s nějakým kuchařem asi a našetřila bych si na byt.*“ Participantka č. 5 je evidovaná na Úřadu práce. Nedaří se jí najít zaměstnání. „*Chodím na pracák, pořád mě někam posílají do firem, tam mě ale nechtějí. Jsem Romka a nemám žádné školy.*“ Jediná participantka č. 7 má zaměstnání na hlavní pracovní poměr. Pracovala již před příchodem do azylového domu, kdy při hlavním zaměstnání měla i noční brigádu. „*Musela jsem si najít ke svému*

zaměstnání noční brigádu, abychom finančně situaci zvládli a nepřišli o byt.“ O bydlení z důvodu narůstajících dluhů přišli. Po stabilizaci životní situace při pobytu v azylovém domě si ale participantka rychle našla nové zaměstnání na hlavní pracovní poměr a syn začal chodit do školky. Participantce č. 3 bude umožněno vrátit se na svou bývalou pozici ve firmě, kde pracovala. „Návrat do práce nebude problém, mám pořád ještě místo ve firmě, co jsem dělala před tím, drží mi místo.“

6.3 Kategorie „dluhy“

Dluhy jsou další bariérou, kterou participantky udávají. Většina oslovených matek si je veze jako zátěž z minulosti. V rámci plánování v azylových domech se dluhové poradenství umísťuje na předních příčkách potřeby. Polovina participantek udává dluhy z minulosti. Jedná se o nebankovní půjčky, dluhy za služby a neuhrazené nájemné.

Participantka č. 2 sice udává, že pracovala, ale: *„Mám 250 tisíc dluh, u nebankovních půjček všechno. Díky azylovému domu řeším dluhy, pomohli mi s insolvenčí. Akorát čekám na schválení, kvůli mateřské. Ale jakmile to budu mít vyřešené, tu insolvenční a budu splácet ten dluh tak se uvidí.“*

Participantka č. 3 utekla od partnera kvůli domácímu násilí. Uvádí, že měli rodinný dům a pracovala, přesto má pohledávky vůči městu. *„Mám ještě něco nezaplaceného, musím zaplatit ještě nějaký peníze městu a je to teď složitý. Tím, že dlužím městu nemám nárok na sociální bydlení, a hlavně to musím splácet. Na dvě děti dostanu 9. tisíc, z toho tady platím nájem a 1500 korun splácím městu. A živím dvě děti.“* Participantka č. 5 má dluhy na nájemném z předchozího bydlení, odkud dostala výpověď. *Žila v podmínkách, které nebyly vhodné pro její děti. „Majitel bytu mi řekl, že mi končí pronájem bytu, na kterém mám dluhy doposud. OSPOD mi odebral děti a umístil je do Klokánku.“*

Participantka č. 7 po příchodu do azylového domu začala pracovat a řešit své dluhy za pomoci sociálních pracovníků. Přesto si uvědomuje, že mít dluhy je velký problém. *„S pracovníci azylového domu jsem řešila dluhy a pokud to bude možné využít i v letošním roce pomoc od státu, to Milostivé léto, dluhů bych se mohla zbavit. Hledám nový byt, ale kvůli dluhům je to ztížené.“*

6.4 Kategorie „nedostupnost následného bydlení“

Azylové domy mají poskytovat pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které se ocitnou v nepříznivé sociální situaci spojenou se ztrátou bydlení. Tato doba by neměla přesahovat jeden rok. V průběhu pobytu by mělo podařit stabilizovat nepříznivou sociální situaci rodiny a s pomocí sociální práce podporovat klientky k návratu do běžného života. Velká většina obyvatelky azylových domů opravdu touží po svém bydlení, ale také si uvědomují, že samostatné bydlení je pro ně nedostupné.

Oslovené participantky řešily následné bydlení s pracovníky azylového domu, většina z nich ale neměla nikoho, kdo by je po odchodu z azylového domu mohl podpořit. A pokud, tak pouze ve formě psychické podpory nebo příslibu pomoci někdy v budoucnu. Pouze dvě z participantek měly partnery, kteří poskytovali trochu naděje. Participantky č. 2 a 8 mají rodinu, ke které se díky své minulosti nemohou vrátit. *„K mámě do bytu se vrátit nemůžu, má 2+1 a bydlí tam ještě s bráchou a mýma dětma, které mají 7 let. A já tam jít nemůžu, kvůli tomu, co bylo v Ostravě. Máma mě tam nechce, až si to všechno vyřídím. Takže nevím, jestli jiný azylový dům nebo nějaký jiný bydlení. Uvidím.“* Participantka č. 8 vypráví: *„Bydlela jsem dlouho u rodičů. Ve 23 letech jsem šla do výkonu trestu a domů jsem už nesměla. Přítel mě před měsícem opustil a nemám nikoho, kdo by mi pomohl. Občas se vídám s tetou, ale ta sama žije z dávky na živobytí, pomoci mi nemůže.“* Participantka č. 6 se těší na život s přítelem. *„Tady můžu být maximálně rok, téhle lhůty chci na stopro využít. Přítel už chodí do práce a šetří na garsonku.“* Další z oslovených žen, participantka č. 4 si je vědoma toho, že sehnání bydlení pro početnou rodinu je velký problém. *„Nikde nás nechtějí s tolika dětma. Máme spolu šest dětí. Manžel nepracuje, pobírá hmotnou nouzi. Hledá si práci, ale nedaří se mu, nemá praxi a potřebné dovednosti. Taky máme na úřadu práce podanou žádost o mimořádnou pomoc na zaplacení kauce na byt. Hledáme byt, kde by nás vzali se všema dětma.“*

Všechny participantky se snaží, aby našly bydlení, do kterého se budou moci po uplynutí doby pobytu v azylovém domě odstěhovat. Ve většině případů mají podané žádosti o sociální bydlení a jsou informované o tom, že si mohou podat žádost i do jiného azylového domu.

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DISKUSE

Svůj výzkum jsem realizovala s osmi klientkami azylového domu pro těhotné a matky s dětmi. Jsem si vědoma toho, že výsledky výzkumu nelze plošně vztahovat na všechny uživatelky této služby napříč celou republikou. Vyhodnocení výsledků se týká pouze oslovených participantek.

Cílem mého výzkumu bylo zjistit a porozumět překážkám úspěšné reintegrace klientek azylového domu zpět do běžného života. Z tohoto důvodu bylo pro mě důležité porozumět událostem z minulosti participantek, zjistit, jaký přístup mají k nepříznivé situaci v přítomnosti a jak vnímají své zdroje a limity v budoucnosti.

Do nepříznivé sociální situace se participantky nedostaly ze dne na den. Pobytu v azylovém domě předcházely jednotlivé problémy, které, pokud by byly řešeny včas a pokud by měly participantky podporu ve své rodině, okolí nebo ve formě preventivních služeb, by nemusely vyústit touto formou bezdomovectví. Všechny participantky přišly do azylového domu, protože neměly jinou dostupnou možnost bydlení. Dvě ztratily střechu nad hlavou po ukončení vztahu, jedna participantka utíkala před agresivitou svého partnera, tři přišly o bydlení z důvodu finanční tísně a dvě se po odchodu z Dětského domova a nápravného zařízení ocitly na ulici, kde následně otěhotněly. Pro 7 z 8 respondentek je toto první pobyt v azylovém domě. Většině z nich k nalezení azylového bydlení pomohli terénní nebo sociální pracovníci jiných organizací. Velice oceňuji práci terénních pracovníků, kteří dokáží vytypovat a přesvědčit osoby žijící na ulici k tomu, aby začali svůj problém řešit.

Participantky v rozhovorech často zmiňovaly, že vztahy s širší rodinou jsou nějakým způsobem narušené, v horším případě se s rodinou vůbec nestýkají. Jedna participantka uvedla, že se její matka stará o dvě děti, které se narodily v předchozím vztahu, ale ona, ani její dítě, které se má teprve narodit domů nesmějí. Pokud od rodin participantek vycházela nějaká podpora, jednalo se o podporu převážně psychickou, někdy s příslibem pomoci do budoucna.

Důležitým poznáním pro mě bylo, že participantky naprosto chápaly důvody, proč se do této situace dostaly. Pobyt v azylovém domě braly jako šanci poučit se ze svých chyb a pokud to bude jen trochu reálné, tyto chyby už neopakovat a začít znovu a lépe. Pouze dvě bojovaly s nabízenou pomocí, za svou situaci vinily sociální systém a všechny ostatní, kdo jim dle jejich názoru nedokázali pomoci, a naopak je tlačili někam, kde být nechtěly. Jedna participantka uváděla jako zdroj svých problémů fakt, že je Romka a z tohoto důvodu ji všude odmítají.

Vzhledem k tomu, že pro většinu participantek je toto první zkušenost s azylovým bydlením, motivace být opět samostatná a nezávislá je veliká. V tomto typu zařízení jsou klientky vedeny k tomu, aby si stanovily plán do budoucna, se kterým jim sociální pracovníce v rámci možností pomáhají. Pro všechny participantky je důležitý pocit bezpečí a klidu, místo, kde se mohou uklidnit, stabilizovat a zaměřit se na postupná řešení své nepříznivé situace.

Do azylového domu se participantky dostaly už ve špatné finanční situaci, některé z nich jsou zatíženy dluhy. Téměř všechny jsou s dětmi na rodičovské dovolené a možnost většího přivýdělku je nereálná. Z dávek státní sociální podpory nejsou ani schopné si vytvořit finanční rezervu, natož ušetřit větší obnos peněz.

Jako hlavní překážky návratu do samostatného života respondentky uvádějí to, že nemají peníze, práci a možnost bydlet ve svém. Vhodné bydlení sice aktivně hledají, ale uvědomují si, že nájemní bydlení si jako matky samoživitelky s malými dětmi s minimálním příjmem nemohou dovolit. Finanční situace mnohých z nich je kritická, často se do azylových domů dostanou bez peněz, nemají vyřízené ani dávky státní sociální podpory a za sebou táhnou břemeno narůstajících dluhů.

Při analýze dat se objevilo několik oblastí, které představují bariéry reintegrace klientek azylového domu zpět do běžného života. Všechny participantky uvádějí špatnou finanční situaci. Ta je z velké míry zapříčiněná tím, že až na jednu výjimku jsou ženy na mateřské dovolené nebo na úřadu práce a jejich příjem je závislý na pomoci státu v podobě dávek sociální podpory.

System státní sociální podpory v současné době nabízí 5 sociálních dávek. Příklad: příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné a rodičovský příspěvek. Jak uvádí Krebs, systém státní sociální podpory je zaměřen především na podporu rodin v takové sociální situaci, na jejíž řešení rodina nemá dostatek vlastních prostředků. (Krebs, 2015, str. 299) System pomoci v hmotné nouzi je formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy. Součástí systému pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty. Dávky, které patří do pomoci v hmotné nouzi jsou příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. (MPSV, 2024)

Částku, kterou klientky azylových domů dostávají na dávkách považují za nedostatečnou, sotva zaplatí nutné výdaje spojené s pobytem v azylovém domě a není už z čeho šetřit. V některých zařízeních existuje možnost přivýdělku přímo v areálu azylového domu v rámci dotovaných projektů.

Právě matky na rodičovské dovolené patří do skupiny ohrožené nezaměstnaností. Do skupiny ohrožené nezaměstnaností se dále řadí lidé nad 50 let, absolventi, zdravotně postižení a osoby ze

sociálně znevýhodněného prostředí. Tyto osoby jsou často příjemci pozic na sekundárním trhu práce. Z analýzy dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání, kterou provádělo MPSV vyplývá, že na vzniku dlouhodobé nezaměstnanosti se podílí nízké vzdělání, zdravotní omezení a vyšší věk. S dlouhodobou nezaměstnaností je silně provázán problém hmotné nouze a exekuce. (MPSV, 2020) Jak se dále uvádí v tomto dokumentu, osoby, které mají pouze základní vzdělání, jsou nejvíce ohroženou skupinou na trhu práce.

Funkcí státní politiky zaměstnanosti jsou opatření a činnosti, které směřují k rovnováze mezi nabídkou a poptávkou práce. Právo na zaměstnání je jedním ze základních práv občana. Vývoj vztahů stát ovlivňuje prostřednictvím:

- Pasivní politiky zaměstnanosti (peněžitá podpora v nezaměstnanosti).
- Aktivní politiky zaměstnanosti (zahrnuje podporu zachování a vytváření pracovních míst, rekvalifikace, veřejně prospěšné práce a insolvenční pobídky) (Dvořáková, 2011, s. 93)

Součástí aktivní politiky zaměstnanosti je poradenství při volbě povolání, podpora zaměstnávání osob se zdravotním znevýhodněním, cílené programy k řešení zaměstnanosti a např. zprostředkování zaměstnání uchazečům registrovaným na úřadu práce prostřednictvím agentury práce (Žižková, 2015, s.331-332).

Je pochopitelné, že pokud matky s malými dětmi zůstanou sami a nemají nikoho, kdo by jim byl oporou a s dětmi vypomohl je otázka zaměstnání nereálná. Je na individuální odpovědnosti, jak s tímto časem naloží a zda ho využijí například ke svému osobnímu rozvoji a zvýšení vzdělání, aby stoupla jejich cena nejen na trhu práce. Mnohé z nich ale raději hledají důvody, proč to nejde, než aby vynaložily nějaké úsilí a kromě toho, že si doplní vzdělání šly příkladem i svým dětem. Poláková hovoří o tom, že předpokladem k lepšímu sloučení profesních a rodičovských rolí jsou nutná opatření pracovněprávní povahy a dostupnost služeb pro děti hlavně předškolního a mladšího věku. V zákoníku práce jsou v současnosti defenovány nástroje jako pracovní volno, upravená pracovní doba, domácí práce atd. Dalším krokem, který vede ke kontrole diskriminace matek (ale i otců) vracejících se do zaměstnání po rodičovské dovolené je posílení práva na částečný úvazek nebo pružná pracovní doba. (Poláková, 2015, s. 395-398).

Každý by měl být veden k odpovědnosti za vlastní činy a rozhodnutí. S tím souvisí i otázka dluhů. Z rozhovorů vyplynulo, že polovina oslovených participantek má dluhy z minulosti.

Jak uvádí Dvořáková, pro mnoho lidí znamená předlužení tíživou situací, kdy se neuváženě či nadměrně zadluží a potom nejsou schopni své pohledávky splácet. Nemají dostatek finančních prostředků, splátky dluhů řeší dalšími dluhy a dostávají se do dluhové pasti. Nesplácení půjček a úvěrů vede k exekucím majetku a dosažených příjmů (Dvořáková, 2011, s.93-96).

Výuka finanční gramotnosti by měla začínat již v útlém věku, a to prostřednictvím kapesného. Většina lidí se ve velké části svého života zaměřuje na získávání peněz. Peníze jsou nutným prostředkem ke spokojenějšímu životu. A člověk v dnešní době nemůže obstát bez schopnosti zvládat svou ekonomickou situaci. Velký význam mají zejména vzorce chování v rodině, kdy rodina poskytuje buď vhodné ekonomické chování nebo naopak chování nezodpovědné. Hrozba za neplacení nájemného se může rozvinout až k možnému vystěhování, tu lze řešit půjčkou od lichváře, výše dluhu se zvyšuje a časem se stává nezaplacená (Blažek, Vrabcová, 2019, s. 25-28).

V Česku trvá oddlužení (insolvence) dlouhých pět let. Toto se týká nejchudších lidí. Kromě toho, že přijdou o veškerý majetek, musí po tuto dobu žít v chudobě a platit poplatky insolvenčnímu správci a předem prokázat schopnost splatit třicet procent dluhu. Od novelizace z roku 2019 mohou vstoupit do insolvence všichni, kdo jsou schopni měsíčně splácet alespoň dva tisíce korun. Nezabavitelné minimum ale zase diskriminuje hlavně důchodce a matky samoživitelky. Je nastaveno tak, že osobě zůstává 6400 korun plus 1600 za každé dítě. Manželé v exekuci si toto zdvojnásobí a jsou na tom mnohem lépe než rodič samoživitel. A navíc se zabavuje daňový bonus, který právě samoživitelé mají vysoký (Prokop, 2022, s.47-51).

V rámci sociální práce se nabízí možnost využití dluhového poradenství, pokud se člověk dostane do situace, kterou není schopen zvládnout vlastními silami. Dluhový poradci poskytují podporu lidem, u kterých hrozí finanční problémy nebo se již ocitli ve finanční krizi. Pomohou kontaktovat věřitele, vyřešit problémy s exekucemi a zajistit oddlužení (Člověk v tísní, 2024).

Poslední definovanou bariérou reintegrace do běžného života je nedostupnost následného bydlení. Po celou dobu pobytu v azylovém domě klientky řeší otázku, kam půjdou po uplynutí doby, po kterou mohou v zařízení zůstat. Z praxe víme, že možností, kam odejít je několik. Některé odcházejí k partnerovi, kterého si našly při pobytu v azylovém domě, jiné k širší rodině nebo se jen přestěhují do jiného azylového domu, ve kterém je místo. Většina z nich ale ve skrytu duše touží po vlastním bydlení. Otázka následného bydlení je skloňovaná ve všech pádech. Jak už jsem zmiňovala, bydlení v komerčním sektoru si osamocené matky s dětmi nemohou z finančních důvodů dovolit.

Nepřekonatelnou bariérou je pro ně už jen zaplatit kauci, kterou pronajímatelé bytu vyžadují. A pokud se to podaří, hradit dlouhodobě vysoké náklady na bydlení z nízkého příjmu je pro ně nemožné a po čase se vracejí zpět do azylového domu. Jsou zklamané, demotivované a mají pocit, že po všech stránkách selhaly.

Prokop udává, že dle zprávy organizace Lumos se v České republice nachází v bytové nouzi přes dvacet tisíc dětí, čtyřicet procent z nich žije se svou rodinou v azylových domech a na ubytovnách. Další šedesát procent dětí žije ve špatných podmínkách, kde chybí základní vybavení nebo prostě přespávají u známých. Další tisíce dětí se často stěhují, hrozí jim ztráta bydlení jen proto, že rodiče nezvládají platit nájem. Je prokázán vztah mezi špatným bydlením a školními problémy dětí, které se často stěhují, bydlí po ubytovnách, azylových domech nebo přeplněných bytech (Prokop, 2022).

O sociálním bydlení mluvíme tehdy, pokud odpovídá tomu, že se jedná o nájemné bydlení, které vlastní stát nebo obec a je určeno sociálně potřebným skupinám obyvatel. Umožňuje jim méně nákladné bydlení než v komerčním sektoru. Základní myšlenkou je dosažení bydlení pro všechny příjmové skupiny ve společnosti (Duková, Duka, Kohoutová, 2013).

Zákon o sociálním bydlení je něco, o čem se už ani nemluví a není příliš pravděpodobné, že by v nejbližších letech vznikla nějaká ucelená koncepce sociálního bydlení. Bylo by ale potřeba, aby už někdo definoval bytovou nouzi a stanovil, kdo a jak má v takové nouzi pomáhat (Prokop, 2022).

Jak píše Poláková: „Specifickým znakem bydlení je, že vytváří prostředí pro rodinný život a ostatní mezilidské a občanské aktivity a determinuje významné hodnoty jako je zdraví, vzdělávání a práce. Tím se bydlení stává oblastí, která může přinášet významné společenské efekty, jako je např. kvalita rodinného života, partnerských vztahů, soužití generací a výchovy dětí, ale i vzdělanosti, úspěšnosti na trhu práce a kulturnosti života.“ (Poláková, 2015, s.406).

Limity své výzkumné práce spatřuji v tom, že jen málo participantek bylo ochotno se hlouběji zamyslet nad pokládanými otázkami. Jejich odpovědi byly většinou strohé a obecné. To přičítám faktu, že jen málokdo se dokáže otevřít druhému člověku, kterého nezná a sdílet bolavá témata.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce, Překážky úspěšné reintegrace klientek azylového domu, bylo, snažit se porozumět překážkám úspěšné reintegrace klientek azylového domu zpět do běžného života.

V teoretické části práce jsem v první kapitole definovala azylové domy jako službu sociální prevence, která poskytuje pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které se ocitnou v nepříznivé životní situaci. Zabývala jsem se důvody a příčinami, které předchází pobytu klientek v tomto zařízení a tím, jaké cíle azylové domy mají.

Druhá kapitola obsahuje informace o metodách sociální práce v azylových domech. Mezi používané metody se řadí sociální poradenství, krizová a sociální intervence, případová práce a individuální plánování.

Ve třetí kapitole uvádím základní přehled překážek úspěšné reintegrace klientek azylových domů.

Čtvrtá kapitola popisuje sociální službu Azylový dům pro matky s dětmi a těhotné ženy v Hamrech u Hlinska. V tomto zařízení probíhaly rozhovory s klientkami, které jsem použila jako podklady pro výzkumnou část bakalářské práce. Dále jsem v této kapitole uvedla seznam dostupných azylových domů pro rodiny, matky/otce s dětmi a těhotné ženy, které se nacházejí v Pardubickém kraji. Popsala jsem sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi, která by mohla sloužit jako návazná a podpůrná služba po odchodu z azylového domu. A v neposlední řadě jsem zařadila část věnovanou ožehavému a stále nevyřešenému tématu sociálního bydlení.

Hlavním cílem výzkumné části bylo, se pomocí kvalitativního výzkumu, pokusit porozumět překážkám úspěšné reintegrace klientek azylového domu. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů s klientkami azylového domu jsem se snažila porozumět jejich nepříznivé situaci jako celku.

Z výzkumu vyplývá, že bariéry, které definovaly jako hlavní překážky při odchodu do běžného života byly z velké části i příčinou jejich příchodu do tohoto zařízení. Především je to velmi špatná finanční situace, způsobená nízkým vzděláním klientek, které, v případě, že jsou zaměstnány pracují na špatně finančně ohodnocených pozicích. V okamžiku, kdy zůstanou s dětmi doma na dávkách státní sociální podpory se jejich situace ještě zhorší. Snaží se situaci řešit snadno dostupnými půjčkami, které později nemají z čeho splácet. Postupně dochází k tomu, že nejsou schopné hradit náklady spojené s bydlením a přichází o střechu nad hlavou. Při příchodu do azylového domu často pocítují finanční tíseň, jsou na

pokraji svých sil a možností a na dlouhou dobu zatížené dluhy. Pokud nemají podporu v rodině, nejsou schopné samostatně situaci řešit. S trpělivou a náročnou prací sociálních pracovníků se snaží krok za krokem posbírat své ztracené sebevědomí a začít znovu. Učí se dovednostem, aby byly schopné při odchodu do samostatného bydlení obstát a celá situace se neopakovala. Bohužel finanční gramotnost je jedna z dovedností, která mnoha klientkám chybí. Jsem přesvědčená o tom, že možným řešením, jak vystoupit z kruhu příčin a následků je velmi časná prevence v ohrožených rodinách.

Další jasně definovanou bariérou je žalostný nedostatek následného bydlení. Jen malá část klientek azylových domů je schopná odejít do komerčního bydlení. Všichni, kdo pracujeme v sociálních službách toužebně očekáváme zákon o sociálním bydlení, který by mohl dopomoci ke stabilizaci bytové situace pro ohrožené rodiny a jednotlivce.

Zatímco lidé bez domova shledávají jako nejdůležitější pomoc při hledání práce a bydlení ukazuje se, že mnohem efektivnější je pomoc dlouhodobého a preventivního charakteru, která spočívá v pomoci získat všeobecné dovednosti. Těmto skupinám obyvatel je nutné vystavět byty ve formě podporovaného bydlení, včetně příslušných služeb a umožnit jim, aby byli schopní za toto bydlení platit. (Kotýnková, s.15,21,2003)

Seznam použité literatury

Literární zdroje:

- BLAŽEK, L., VRABCOVÁ P. 2019. *Finanční gramotnost*. Vysoká škola ekonomie a managementu. ISBN 978-80-88330-33-2.
- DISMAN, M. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.
- DUKOVÁ, I., DUKA M., KOHOUTOVÁ, I. 2013. *Sociální politika*. Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3880-2.
- DVOŘÁKOVÁ, Z., SMRČKA L. a kol. 2011. *Finanční vzdělávání pro střední školy. Se sbírkou řešených příkladů na CD*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-008-9.
- HENDL J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- JANDOUREK, J. 2008. *Průvodce sociologií*. Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2397-6.
- KOLEKTIV AUTORŮ. 2003. *Příklady nejlepší praxe v boji proti bezdomovectví*. Praha: FEANTSA. ISBN 80-86451-05-4.
- KREBS, V., et al. 2015. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7358-585-4.
- LEVICKÁ, J. 2003. *Metody sociální práce*. 2003. Trnava: Trnavská univerzita. ISBN 80-89074-38-3.
- MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ a P. KODYMOVÁ. 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MATOUŠEK, O. a kol. 2008. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.
- POLÁKOVÁ, O. 2015. „Rodinná politika“. In KREBS, V., et al. 2015. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7358-585-4.
- PROKOP, D. 2022. *Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách v české společnosti*. Host – vydavatelství, s. r. o. ISBN 978-80-275-1286-7.
- ŘIHÁČEK, T., ČERMÁK I., HYTYCH R. 2013. *Kvalitativní analýza textu: Čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.

SCHWARZOVÁ, G. 2005. „Sociální práce s bezdomovci“. In MATOUŠEK, O. 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

ŠPATENKOVÁ, N. a kol. 2011. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada ISBN 978-80-247-2624-3.

ŽIŽKOVÁ, J. 2015. „Politika zaměstnanosti“. In KREBS, V., et al. 2015. *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7358-585-4.

Internetové zdroje:

ČLOVĚK V TÍSNI. *Dluhové poradenství*. [online] 2024 [cit. 20.04.2024]. Dostupné z:

[Dluhové poradenství - Člověk v tísní \(clovekvtisni.cz\)](https://clovekvtisni.cz)

ČLOVĚK V TÍSNI. *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. [online] 2024 [cit. 23.03.2024]

Dostupné z:

[Sociálně aktivizační služby - Člověk v tísní \(clovekvtisni.cz\)](https://clovekvtisni.cz)

DLAŇ ŽIVOTU. *Obecně prospěšná společnost*. [online] 2024 [cit. 21.01.2024]. Dostupné z:

[Poslání organizace a její historie | Dlaň životu \(dlanzivotu.cz\)](https://dlanzivotu.cz)

DLAŇ ŽIVOTU. *Výroční zpráva*. [online] 2022 [cit. 23.1.3024] Dostupné z:

[VZ-2022 OPS \(dlanzivotu.cz\)](https://dlanzivotu.cz)

FANTOVÁ, Veronika. *Specifická práce s klientkami v azylovém domě*. [online] 2020 [cit. 15.12.2023]. Dostupné z:

[Dlan-specificka-prace-s-klientkami-v-azylovem-dome.pdf \(nadacesirius.cz\)](https://nadacesirius.cz)

GLUMBÍKOVÁ, Kateřina. 2016. *Accelerators and barriers to integration into permanent housing for mothers living in asylum houses*. [online] [cit. 24.02.2024]. Dostupné z:

[sp-en-4-2016-web-160831153616.pdf \(herts.ac.uk\)](https://herts.ac.uk)

HANKOVÁ, Aneta. 2016. *Azylový dům jakožto nástroj sociálního začleňování z perspektivy bydlení*. [online] Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. [cit. 15.11.2023].

Dostupné z:

[130187610.pdf \(cuni.cz\)](https://cuni.cz)

HETMÁNKOVÁ, Radka. 2013. *Zpátky ze dna: zaostřeno na ženy*. Jako doma [online] 11-15 [cit. 20.02.2024]. Dostupné z:

[zpátky ze dna:zaostřeno na ženy | Výsledky vyhledávání | Jako doma](#)

MSK. 2020. *Model sociální služby. Azylové domy*. [online] [cit. 10.1.2024] Dostupné z:

[Modely sociálních služeb | Moravskoslezský kraj | \(msk.cz\)](#)

MPSV, 2022. *Individuální plánování, doporučený postup č.3/2022*. [online] [cit. 15.02.2024]. Dostupné z:

[4cb2cccc-cabb-34be-a2ab-7418cd3d3d43 \(mpsv.cz\)](#)

MPSV, 2024. *Pomoc v hmotné nouzi*. [online] [cit. 10.04.2024]. Dostupné z:

[Pomoc v hmotné nouzi \(mpsv.cz\)](#)

MPSV, 2024. *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. [online] [cit. 10.03.2024]. Dostupné z:

[Registr poskytovatelů služeb \(mpsv.cz\)](#)

MPSV, 2020. *Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030*. [online] [cit. 11.04.2024]. Dostupné z:

[Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030 \(mpsv.cz\)](#)

PAGÁČOVÁ, Pavlína. 2019. *Příčiny a důvody pobytů matek v azylových domech*. [online]. Bakalářská práce. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. [cit. 04.03.2024] Dostupné z:

[Diplomová práce \(theses.cz\)](#)

PILVOUSKOVÁ, Dana. 2020. *Azylový dům jako prevence bezdomovectví žen a dětí*. [online]. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky. [cit. 16.01.2024]. Dostupné z:

[Univerzita Karlova v Praze \(cuni.cz\)](#)

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ. 2018. *Desatero principů pro přípravu zákona o sociálním bydlení*. [online] [cit. 06.02.2024]. Dostupné z:

[desatero_principu_pro_pripavu_zakona_o_socialnim_bydleni.pdf \(socialnibydeni.org\)](#)

PŘÁDOVÁ, Karolína. 2019. *Aktivizace a resocializace osob v sociální nouzi*. [online] 21-39 [cit. 30.01.2024] ISSN: 1213-6204. Dostupné z:

[Aktivizace a resocializace osob v sociální nouzi. | Czech & Slovak Social Work / Sociální Práce / Sociálna Práca | EBSCOhost](#)

SNOPEK, Jan. 2012. *Systém prostupného bydlení*. [online] [cit. 20.03.2024] Dostupné z:

[Slide 1 \(mpsv.cz\)](#)

SPOLEČNOST PRO RANOU PÉČI. 2024. *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. [online] [cit. 15.03.2024] Dostupné z:

[Co je SAS | Společnost pro ranou péči, z. s. \(ranapece.cz\)](#)

WIKIPEDIA. 2024. *Azylové domy*. [online] [cit. 06.01.2024] Dostupné z:

[Azylový dům – Wikipedie \(wikipedia.org\)](#)

ZÁKONY PRO LIDI. 2023. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*. [online] [cit. 10.12.2023] Dostupné z:

[108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1